

ACORD

GOV/57/2011, de 22 de març, pel qual es declara la Jota element festiu patrimonial d'interès nacional.

Atès l'article 14.1 del Decret 389/2006, de 17 d'octubre, del patrimoni festiu de Catalunya, que disposa que el Departament de Cultura ha d'iniciar d'ofici la declaració de les festes i dels elements festius patrimonials o tradicionals d'interès nacional, a proposta de la Direcció del Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana.

Atesa la Resolució del conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació, de 2 de novembre de 2010, per la qual s'incoa expedient per a la declaració de la Jota com element festiu patrimonial d'interès nacional;

Atès que el Consell de la Cultura Popular i Tradicional, el 3 de novembre de 2010, va emetre informe favorable sobre l'expedient de declaració de la Jota com a element festiu patrimonial d'interès nacional, i va destacar el seu paper com a manifestació cívica i cultural de participació comunitària, de caràcter evolutiu i variable paral·lel als canvis socials que ha anat experimentant la societat catalana, i que ha arribat a esdevenir símbol de catalanitat dins i fora de Catalunya;

D'acord amb l'article 6 de la Llei 2/1993, de 5 de març, de foment i protecció de la cultura popular i tradicional catalana i de l'associacionisme cultural i l'article 15 del Decret 389/2006, de 17 d'octubre, del patrimoni festiu de Catalunya;

Per tot això, a proposta del conseller de Cultura, el Govern

ACORDA:

- 1 Declarar la Jota element festiu patrimonial d'interès nacional i definir-ne les característiques i els elements que li són propis, que consten en annex.
- 2 Inscriure la declaració de l'element al Catàleg del Patrimoni Festiu de Catalunya.
- 3 Publicar íntegrament al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* aquest Acord, de conformitat amb el que preveu l'article 15.2 del Decret 389/2006, de 17 d'octubre, del patrimoni festiu de Catalunya, i notificar-lo a les persones o entitats responsables de l'organització de la festa o dels elements.

Contra aquest Acord, que exhaureix la via administrativa, es pot interposar recurs potestatiu de reposició davant el Govern de la Generalitat de Catalunya en el termini d'un mes, o bé, recurs contenciós administratiu davant el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya en el termini de dos mesos, a comptar, en tots dos casos, des de l'endemà de la publicació al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* o des de l'endemà de la corresponent notificació.

Barcelona, 22 de març de 2011

GERMÀ GORDÓ I AUBARELL
Secretari del Govern

ANNEX

Característiques de l'element festiu

La jota és una música, un cant i una dansa de parella –tot i que també es pot ballar individualment– estesa per gran part de la península Ibèrica i les illes Balears i Canàries, així com per diferents punts de l'Amèrica Llatina. A Catalunya, la jota,

amb diverses denominacions i característiques, és present a diferents punts de les comarques pirinenques i de ponent, a les zones veïnes amb les comarques catalanoparlants de l'Aragó, punts de la Catalunya Nova i principalment a les comarques de les Terres de l'Ebre i el Priorat. Documentada per diverses fonts des de mitjans del segle XVIII, s'ha mantingut viva fins l'actualitat, tan en el cas de la jota ballada com en el de la jota cantada improvisada.

Com a ball, la jota depèn de la seva forma musical, la qual es compon d'una part instrumental a manera de tornada que es correspon amb la part dansada pròpiament dita, i que s'alterna amb les anomenades cobles, d'estil vocal, cantades generalment per una veu solista recolzada per un suau acompanyament instrumental per tal de no ofegar la veu. Generalment, la música de jota es compon de set frases melòdiques l'ordre de les quals és molt variable, de quatre compassos cadascuna i de ritme ternari –ternari ràpid. Segons indiquen F. Pujol i J. Amades al *Diccionari de la Dansa, dels Entremesos i dels Instruments de Música i Sonadors*, les jotes de Catalunya, Balears i l'Aragó tenen la particularitat de transformar en ritme binari el segon compàs de totes o de la majoria de les set frases melòdiques, que són de ritme ternari. L'harmonia consisteix en una alternança contínua, cada quatre compassos generalment, d'acords de tònica i de dominant, normalment en mode major.

La jota, en el seu aspecte de ball, pot ser interpretada per parelles o individualment. Normalment, les parelles de balladors estan formades per un home i una dona, encarats entre si, que van canviant de lloc: la dona al lloc de l'home i viceversa tot executant una sèrie de passes que poden tenir característiques peculiars, segons les variants de tipus local o comarcal i també segons les "mudances" que siguin capaços d'executar, moltes vegades improvisadament, els balladors però, sempre amb una base comuna, fruit del compàs ternari portat a una velocitat que es caracteritza per una certa vivacitat, i degut també al seu cant valent i potent en les cobles, encara que la podem trobar cantada, tocada i ballada a un temps més moderat segons la zona geogràfica. Trobem, doncs, variants que van des de la més cadenciosa i pausada, amb poca o bé nul·la elevació, fins a la més saltada i de ritme més viu, segons la personalitat del territori i les influències rebudes. Majoritàriament, la jota es balla a Catalunya amb els braços a una alçada moderada i fent petar els dits a manera de castanyetes.

Al Priorat, la Ribera d'Ebre i alguns pobles de la Terra Alta i el Baix Camp els balladors formen un cercle al voltant de la plaça, moltes vegades amb una foguera al mig, al voltant de la qual s'executa la dansa, interpretada pràcticament sempre per una banda de música o orquestra. Al Priorat i també en alguns punts de les Terres de l'Ebre, la jota pren molt sovint el nom i s'estructura com a ball de coques, és a dir, una dansa en què els balladors compren una coca i l'ofereixen a la balladora desitjada, o ballen amb la coca a la mà.

A la resta del territori –bàsicament al pla i al litoral de les comarques ebrenques– els balladors es distribueixen normalment en dues fileres –una d'homes i una de dones– encarades i en aquesta disposició es fan les evolucions i mudances de costum, acabant sempre al mateix lloc on s'ha començat. Originàriament en aquestes zones la jota es balla al so de dolçaina i tabal, i més habitualment, és també interpretada per formacions de rondalla, integrades per un nombre variable de músics amb instruments de vent –clarinet, trompeta en Si bemoll, bombardino, etc.–, corda, –guitarra, bandúrria, guitarró, etc.– i percussió –ferrets, pandereta, castanyoles. Tot això a més de la veu, ja que aquestes jotes admeten el cant de tal manera que, en moltes ocasions, aquest passa a ser-ne la principal característica.

La jota cantada és l'element més singular de la música tradicional a les Terres de l'Ebre, i s'ha mantingut amb força a nombroses localitats. L'estructura poètica de la jota tortosina cantada, coneguda també en algunes localitats com a "jota ebrenca", consta d'una estrofa de sis versos heptasíl·labs –element característic de la versi-

ficació popular catalana– amb rima assonant en els versos parells, tot i que també pot ser consonant. La forma mètrica està marcada per la tonada i per l'estructura de la melodia que els cantadors –també anomenats “versadors”– tenen interioritzada. Aquesta estructura l'agermana amb altres cants improvisats propis de diferents territoris de parla catalana. Bàsicament, doncs, es tracta d'una quarteta, però que es canta amb sis versos, de manera que es repeteixen el tercer i el quart. També, a partir de mitjans del segle XX es fan estrofes de sis versos.

La part musical, va normalment a càrrec d'una rondalla, la qual fa l'acompanyament musical de les estrofes que es van improvisant i també interpreta els enllaços o tornades, coneguts popularment com “estribillos”, que també poden ser, simultàniament, cantats. Normalment cadascun d'aquests enllaços té una melodia i una lletra diferenciada de l'anterior. Hi ha rondalles pròpies de cada cantador i també es donen casos de formacions puntuals de rondalles en moments concrets per a una determinada celebració.

Pel que fa als continguts, les jotes improvisades tracten –i han tractat– sobre qualsevol tema depenent de l'acte o celebració en què es troben. Moltes vegades, en cantades de tipus privat o familiar es refereixen a allò que específicament se celebra, casaments, bateigs, inauguracions, etc, però també entren en continguts d'ironia –“picadillos”– a vegades entre cantadors o en rondes de festeig, etc. En actes públics i concerts versen habitualment sobre la festa i la localitat on canten, però en els darrers anys la jota cantada ha tingut també un paper molt destacat com a vector de mobilització i reivindicació, de defensa dels interessos del territori i de les seves particularitats socials i culturals.

(11.076.007)
